

Kazimierz Askanas

Bolesław Jędrzejewski (1896-1987) - senior adwokatury mazowieckiej

---

Palestra 31/12(360), 91-94

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wspomnienia pośmiertne

1.

**BOLESŁAW JĘDRZEJEWSKI (1896—1987)
senior adwokatury mazowieckiej**

Bolesław Jędrzejewski urodził się dnia 15 listopada 1896 roku w Tallinie, stolicy należącej do cesarstwa rosyjskiego Estonii, gdy miasto to nosiło jeszcze nazwę Rewel.

Ojciec Bolesława rolnik, który wyemigrował z rodzinnego Mazowsza do Estonii, dbał jednak o utrzymanie tradycji swych pięciorga dzieci. Wszystkie władały nieskazitelnym językiem polskim i wzrastały w poczuciu konieczności powrotu do ojczystego kraju.

Opowiadał Bolesław Jędrzejewski, że przyszedł na świat w czasie tak gwałtownego sztormu szalejącego nad Rewlem i całą Zatoką Fińską, jakiego najstarsi ludzie nie pamiętali. Niespotykanej wielkości fale biły z taką gwałtownością o wybrzeże i odbudowę portu, że obawiano się, iż morze zaleje miasto. Wspomnienie to wiązał Bolesław Jędrzejewski ze starą przepowiednią estońską głoszącą, że dziecko urodzone w czasie wielkiej burzy przeżyje swe lata niezwykle burzliwie. Przepowiednia ta sprawdziła się co do joty w życiu Bolesława Jędrzejewskiego. Związane z jego życiem zdarzenia przerzucały go z północy na południe rosyjskiego cesarstwa, każąc mu wreszcie wrócić do ojczystego kraju, a gwałtowne powiewy historii zamykały i otwierały przed nim drzwi więzienne.

Sed intiendum est ab ovo. Po uzyskaniu w maju 1915 roku matury w gimnazjum filologicznym w Rewlu, jesienią tegoż roku Bolesław rozpoczął studia na Wydziale Historyczno-Filologicznym Uniwersytetu w Piotrogradzie, a następnie kontynuował je na Uniwersytecie w Kijowie, dokąd przeniósł się po uzyskaniu tam pracy w cukrowni.

Już we wrześniu 1918 roku przyjechał do kraju, gdzie po odzyskaniu niepodległości przez Polskę odbył służbę wojskową w Płocku, oddelegowany do zarządu budownictwa kwaterunkowego. W tym też czasie porzucił dotychczasowe studia historii, która przez całe życie była przedmiotem jego szczególnego zamięlowania, i wstąpił na Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, kończąc te studia — po przeniesieniu się na Uniwersytet Poznański w październiku 1923 r. — z tytułem magistra nauk prawnych.

Warunki materialne utrudniały mu rozpoczęcie aplikacji sądowej, z reguły w tym okresie bezpłatnej, wobec czego musiał rozpocząć pracę w szkolnictwie: w latach 1922/1923 w Gimnazjum Żeńskim Sióstr Nazaretek w Kaliszu, potem w Płocku w Gimnazjum Żeńskim im. Reginy Żółkiewskiej i Gimnazjum Męskim im. Władysława Jagiełły, a następnie w szkołach powszechnych.

Pracując w szkolnictwie, odbył jednocześnie aplikację w Sądzie Grodzkim i Sądzie Okręgowym w Płocku, po czym w październiku 1936 roku złożył egzamin sędziowski, a w grudniu tegoż roku został mianowany asesorem sądowym. Pierwszą jego pracą było uzupełnianie kompletów sądowych w Wydziałach Cywilnym i Karnym Sądu Okręgowego w Płocku (od 1 stycznia 1937 r. do 5 grudnia 1938 roku). W listopadzie 1938 roku Bolesław Jędrzejewski został mianowany sędzią Sądu Grodzkiego w Chorzelach pow. przasnyskiego, pracując w tej małej miejscinie, określanej jako „świat zabity deskami”, aż do wybuchu wojny w 1939 roku. Po przeniesieniu się do Płocka (wcielonego wtedy do Rzeszy), gdzie stosowano szczególnie nasiloną politykę ekstreminacyjną, Bolesław Jędrzejewski zajmował się tajnym nauczaniem, co było związane z poważnym narażeniem się szczególnie ostre na tym terenie represje ze strony hitlerowców.

W lipcu 1941 r. wstąpił do jednej z organizacji konspiracyjnych, otrzymując pseudonim „Koral”, którym posługiwał się do stycznia 1943 r. W styczniu 1943 roku został mianowany delegatem na powiat płocki Delegatury Rządu na Kraj, posługując się od tej daty pseudonimem „Rawicz”.

Dnia 5 września 1944 r., wskutek dekonspiracji, Bolesław Jędrzejewski został aresztowany przez gestapo, ale po dwóch miesiącach (5 listopada) został wraz z 38 innymi osobami zwolniony.

Należąc do Towarzystwa Naukowego Płockiego od roku 1923, został na krótko przed zakończeniem wojny wytypowany na stanowisko prezesa tegoż Towarzystwa wobec śmiertelnej choroby ówczesnego długoletniego prezesa dra Aleksandra Macieszy.

Już w kilka dni po opuszczeniu Płocka przez wojska niemieckie Bolesław Jędrzejewski przystąpił do restytuowania organizacji sądownictwa i Towarzystwa Naukowego Płockiego. Zabezpieczył gmach sądowy, w którym Niemcy umieścili szpital dla wojskowych, przystąpił do uporządkowywania wnętrza, które po wtargnięciu licznych grup tzw. „szabrowników” przedstawiało opłakany wygląd, i rozpoczął werbowanie do pracy w Sądzie przede wszystkim dawnych woźnych i urzędników, którzy pozostali w mieście przez okres okupacji.

Jednocześnie Bolesław Jędrzejewski zajął się doprowadzeniem

do użytku budynku Towarzystwa Naukowego Płockiego, w którym wyrwano zamki w drzwiach, niszcząc i rabując część zbiorów. Odnalazł też pracownice administracyjne Towarzystwa i uruchomił wstępną działalność tego Towarzystwa oraz należące do niego muzeum.

W marcu 1945 roku Bolesław Jędrzejewski objął czynności sędziego śledczego w Płocku, a w lipcu tegoż roku został mianowany sędzią i kierownikiem Sądu Grodzkiego w Płocku.

W dniu 13 grudnia 1949 roku został nagle aresztowany pod zarzutami popełnienia przestępstwa z art. 4 § 1 dekretu z 13.VI.1946 r. i przepisów z dekretu z dnia 31.VIII.1944 roku (tak zwany Mały kodeks karny) i skazany z pierwszego z tych przepisów na karę 5 lat więzienia oraz — po dwukrotnym uniewinnieniu — z przepisów dekretu z 31.VIII.1944 r. na 15 lat więzienia. Wyrokiem z dnia 22 marca 1956 r. Sąd Najwyższy w sprawie I KRN 150/56, na skutek rewizji nadzwyczajnej założonej przez Prokuratora Generalnego PRL, uniewinnił skazanego z zarzutów popełnienia czynów przewidzianych w dekrecie z 31.VIII.1944 r., na poczet zaś orzeczonej kary pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 4 § 1 dekretu z 13.VI.1946 r. (Mały kodeks karny) zaliczył oskarżonemu okres tymczasowego aresztowania i odbytego do tego czasu pozbawienia wolności, uznając karę za odbytą.

Adwokat Jędrzejewski określił owo skazanie jako „w obydwu wypadkach zgola bezpodstawne” uważając, że „utrzymanie przez Sąd Najwyższy drugiego zarzutu nastąpiło tylko ze względów formalnych, gdyż obrońca wnioskiem o rewizję nadzwyczajną nie objął skazania za drugi zarzut”.

Otrzymał zezwolenie Ministra Sprawiedliwości (A II 3107/56) z 27 czerwca 1956 r. na staranie się o wpis na listę adwokatów, Bolesław Jędrzejewski wystąpił o przyjęcie go do adwokatury. Wydanie przez Ministerstwo Sprawiedliwości takiego zaświadczenia mimo odbycia przez Bolesława Jędrzejewskiego wysokiej kary, wykazywało na to, że skazanie uznano za bezpodstawne. Był to bowiem okres licznych skreśleń wówczas z listy adwokatów tych z nich, którym nie można było postawić żadnych konkretnych zarzutów, a których usuwano z adwokatury, jako nie dających rękojmi wykonywania zawodu adwokata zgodnie z interesem Państwa — Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Na podanie Bolesława Jędrzejewskiego Rada Adwokacka w Warszawie uznała, że odpowiada on wymaganiom zawartym w przepisie art. 44 prawa o ustroju adwokatury i w związku z tym 5 grudnia 1956 roku postanowiła wpisać go na listę adwokatów Zespołu Adwokackiego Nr 1 w Gostyninie, który to

Zespół wcześniej już wyraził zgodę na ten wpis. Prośba adw. Jędrzejewskiego o przeniesienie jego siedziby z Gostynina do Płocka — po wyrażeniu zgody na to przez Zespół Adwokacki Nr 1 w Płocku — została uwzględniona przez Radę Adwokacką w Warszawie, która postanowieniem z 28 lipca 1960 roku wpiisała go do Zespołu Adwokackiego Nr 1 w Płocku.

Praca w adwokaturze nie wzbudzała większego zainteresowania Bolesława Jędrzejewskiego, którego ciekawiła głównie historia Polski, zwłaszcza ostatnich dziesięcioleci. Niejednokrotnie mówił, że nie czuje się dobrze w zawodzie adwokata, czym też należy tłumaczyć sobie jego nikłą praktykę.

Z dniem 30 kwietnia 1970 roku adw. Jędrzejewski przeszedł na emeryturę i 13 marca 1976 roku — jako najstarszy adwokat w Płocku — został przez Radę Adwokacką powołany na stanowisko kierownika Koła Seniorów.

W związku z bardzo podeszłym wiekiem brata swego Klemensa Jędrzejewskiego, profesora Uniwersytetu w Nowym Jorku, Bolesław Jędrzejewski zasugerował mu przekazanie części jego zasobnej biblioteki Towarzystwu Naukowemu Płockiemu oraz Seminarium Duchownemu w Płocku. Dzięki tej inicjatywie zbiory obu tych instytucji wzbogaciły się o liczne cenne pozycje.

Pasjonując się wspomnieniami, zwłaszcza z terenu Płocka, Bolesław Jędrzejewski, który był żywą kroniką ostatnich dziesięcioleci, pozostawił zapisy stanowiące cenne przyczynki do poznania najnowszej historii miasta. Niektóre z tych wspomnień publikowane były w „Notatkach Płockich”.

W związku ze swą działalnością społeczną, przejawianą zwłaszcza przy organizowaniu powojennego sądownictwa i Towarzystwa Naukowego Płockiego, oraz w związku ze spowodowaniem przekazania cennych zbiorów książek z Nowego Jorku do Płocka — Bolesław Jędrzejewski został odznaczony Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi oraz Kawalerskim i Komandorskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski.

Kazimierz Askanas

2.

**ADW. MARIAN KONDRACIUK
(1907—1987)**

12 sierpnia 1987 r. adwokatura nasza poniosła wielką i niepowetowaną stratę. Szeregi jej opuścił wybitny prawnik, adwokat Marian Kondraciuk. Ta nieoczekiwana i przedwczesna śmierć pogrzyżała w głębokim smutku nie tylko rodzinę, ale także spo-